

staf een rietstok kunnen worden, die de hand doorboort? En daarom versterkte Josafat zich toch wel tegen Israël, d.w.z. tegen het tien-stammenrijk. In alle vestingen van Juda legde hij troepen, heel het rijksgedebied werd in staat van tegenweer gebracht en de steden van Efraim, die zijn vader had ingenomen, waren daarbij niet vergeten. Zoo ontstaat die wonderlijke verhouding tusschen de beide rijken: van Josafat's zijde wordt gezocht naar toenadering, maar de zorgeloosheid besluipst hem daarbij geen oogenblik.

Een en ander baant nu in 's Heeren gunst de wegen van den voorspoed in zijn koningschap. Hij krijgt het stevig „in de hand“ (vs 5, volgens Leidsche Vertaling). Gansch Juda brengt hem geschenken. Rijkdom en heerlijkheid stapelen zich op rondom den troon van Josafat. Zoo wordt hij „hoog van moed“. Zijn hart „verheft zich“, zegt de Statenvertaling. Maar, — het verheft zich „in de wegen des Heeren“. Het beeld van een koning, die weet wat hij wil, de tougels in handen houdt, en vast in den zadel zit, rijst hier op voor ons oog. En het is juist deze innerlijke kracht, welke hem nu ook op de lijn der reformatie zich verder voortbeweegt laat; want hij verwijderd de hoogten en roeit de resten van den afgodischen Baälsdienst uit.

„Hoog van moed“; — dat lijkt veel op „hoogmoed“.

Een „hart dat zich verheft“; — dat lijkt veel op den eigenwaan.

Geen wonder dan ook, dat alle zelfvertrouwen van den koning, die weet wat hij wil, een ramp voor het volk beteekent, en schade brengt over de verbondsgemeenschap, zoo vaak dat koningshart zijn spreuk: „Je maintiendrai“ (ik zal handhaven) buiten „de wegen van Jahwè“ houdt en in den dienst der eigenwilligheid stelt. „Je maintiendrai“: dat wordt een vloek, een dreigement, een ultimatum van den hoogmoed, van de hybris, zoo dikwijls het pad van de gehoorzaamheid aan 's Heeren wet verlaten wordt.

Ook daarvan bevat de geschiedenis van het koningschap onder het volk van Abraham afschrikwekkende voorbeelden.

We lezen immers ook van Uzzia (26: 16), dat zijn hart zich verheft. Dezelfde uitdrukking dus als hier van Josafat staat opgeteekend. Maar bij Uzzia komt er dan de schrikkelijke aantekening bij, dat zich zijn hart verheft „tot verdervens toe“. Uzzia vergriipt zich aan Jahwè zijn God, treedt eigenwillig den tempel in, ontsteekt wierook op het altaar, bezondigt zich daardoor aan de wet der theocratie, die den koning verbiedt, pontifex maximus te worden, d.w.z. het priesterschap in eigen hand te nemen, brengt zoo in Davids huis weer de zonde van koning Saul, die indertijd Samuel in het aangezicht weerstond door soortgelijke machtsusurpatie, en haalt zoo over zichzelf, en dus ook over zijn volk, het oordeel der melaatschheid.

Nu is „melaatschheid in den Bijbel zeer nauw betrokken bij Israël's cultus... Dit nauwe verband tusschen melaatschheid en religie... is gelegen in de omstandigheid, dat melaatschheid in den Bijbel als het prototype wordt beschouwd van de smet der zonden.“¹⁾ Dus verft het „je maintiendrai“ der eigenwilligheid het symbool van zonde en smet, van schuld en straf, in het wapenschild van Davids huis. Het staat binnen dat huis de nadering van Christus, die immers op weg is naar „het zijne“, legen, en brengt over het bondsvolk de droeve noodzaak van het optreden van den profeet Jesaja, die in het sterfjaar van den melaatschen Uzzia geroepen wordt, teneinde door het vrije woord der profetie, dat zich scherp óók tegen Davids koningshuis zal hebben te richten, de steenen weer weg te ruimen, welke de zonde van Davids koningshuis in den hoogmoed der vleeschelijke autarkie op den adventsweg van Christus heeft opgestapeld.

„Hooge moed“, het „verheven hart“: dat is nog in een tweede geval een ramp gebleken, doordat het vleesch daarin zichzelf tot zijn arm stelde. En dit dan wederom in David's huis. Eens, zoo lezen we in hoofdstuk 32: 24, werd Hizkia doodelijk krank. Wonderlijk wordt hij straks uitgered, en een teeken wordt hem bovendien gegeven. Maar Hizkia beantwoordt niet aan de genoten weldaden, „dewijl zijn hart verheven werd“. En daarom, zoo lezen we, komt de toorn over hem, gelijk ook over volk en stad. Jeruzalem wordt ingenomen; de ballingschap rukt Abraham's volk uit het beloofde land weg, en het pandaemonium van Babel triumpheert over „den zoon“, dien de Heere eens „uit Egypteland“ heeft „geroepen“. Al is wegens Hizkia's verootmoediging dit kwaad niet in zijn dagen gekomen, het wordt toch aan zijn eigen „hoogmoed“ verbonden. En zoo komt de Kerk in de verdrukking; zoo gaat Gods „zoon“ opnieuw het diensthuis in, en komt weer de droeve noodzaak der profetie, om in de dagen der ballingschap en daarna binnen het nationale Israël gericht te oefenen, de „rest“ der verkiezing uit het volksgeheel uit te hevelen, en alzoo den weg van Christus wederom vrij te maken.

¹⁾ Dr A. C. Drogendijk: „Is de melaatschheid van den Bijbel een zuiver religieus begrip?“ Geneeskundige Gids, no. 30 en 31, 1938, Moorman's Periodieke Pers N.V., Den Haag.

Tot twee malen toe dus is het koningschap van den hoogmoed, die zich wapenen smeedt ten dienste der ongerechtigheid, bezig geweest, den weg van Christus Jezus naar Zijn doel op te breken, een gat er in te slaan.

En haast zou men gaan vreezen, dat het „ik zal handhaven“ en dat het „sterke hart“ en dat de jeugdige „moed“ van den vorst die den dageraad tegemoet gaat, in zichzelf iets kwaads is, en dat God zijn aarden vaten slechts om de scheuren, die er in zijn, liefhebben kan, wanneer niet de Schrift ons in Josafat een exempel gaf van „hoogmoed“, van een „zich verheffend“ hart, dat wapenen smeedt in den dienst der gerechtigheid.

Maar gelukkig, dat voorbeeld staat er. Josafat, — die verheft zijn hart in de wegen des Heeren. En de kanteekenen hebben reeds gezegd, wat hier essentieel is: zijn hart verheft zich, „te weten niet door waan van deugden, rijkdom en eer, maar door en tot een kloek voor-nemen om de afgoderij uit te roeien, den zuiveren godsdienst te herstellen, alle goede orde naar de wet des Heeren in te voeren en zich tegen de belzelen, die hem bejegenden, vast te maken. Sommigen nemen het alzo, dat hij het hield voor zijn hoogste eer, in des Heeren wegen te wandelen“.

Zoo treedt het „hooge“ koningshart, de hand die koers houdt, het wapenschild met zijn „je maintiendrai“, in tweërlei lijn op: in die der zonde, en in die der genade. In de verachting, maar óók in de heropening van het boek der wet des verbonds. Het treedt op in de revolutie en in de reformatie. Het helpt de kudde verstrooien, maar óók vergaderen. Het kan den Christus in Zijn eerste of tweede komst tegenstaan; maar het kan Hem ook dienstbaar zijn in eerste of tweede advent. Niet de „natuur“ van het „hooge“ of „verheven“ hart staat den Heere tegen, maar alleen de zonde en het „vleesch“ van zulk een hart.

En daarom kunnen wij vandaag zoo dankbaar zijn in het midden van ons volk. Neen, niet over de kerk hebben wij onze Koningin; en Nederland is Israël noch Juda. De terreinen blijven onderscheiden; en over een theocratie heeft Koningin Wilhelmina nooit geregeerd. En in de persoon ligt het ook niet. Het huis van Oranje kent óók zijn voorbeelden, waarbij het koningschap tastte naar een eer, die het niet hebben mocht. En reeds het „verheven hart“ van den verlichten despoot Willem I, die omstreeks 1816 gegrepen heeft naar een machtspositie, die de kerk in het moederland en in de koloniën, gelijk ook de school, heeft willen knippen naar een patroon, dat nog heden ten dage in Duitschland ons afschrikt, heeft over het Nederlandsche volk en over de kerk moeiten gebracht, en de tweede komst van Christus, zoover het aan den mensch lag, tegengestaan.

Maar temeer als wij daarop letten, is de blijdschap groot over het „verheven hart“ eener Koningin, en over haar „je maintiendrai“, dat in de laatste veertig jaren den moed der natie mede heeft gestéekt. In deze veertig jaren heeft God ettelijke kronen in het stof geworpen; en zonder dat daarmee de revolutie een vrijbrief krijgt, is toch ook daarin gebleken, hoe het oordeel komt ook over dynastieën, die het „hooge“ koningshart zich lieten verheffen tegen Hem, bij Wiens gratie zij regeeren, en tegen de wetten, die de hoogste Potentat ook hun voor hun regeerbeleid had voorgescreven. Wilhelmina draagt haar kroon nog; en heeft er al terreur in haar laatste regeeringsjaar op den Coolsingel van Rotterdam ontsteltentis geworpen, toch was deze niet tegen het gekroonde Hoofd gericht, maar gebruikte zij de vrijheid van Haar land om conflicten van vreemde nationaliteiten uit te vechten. Nog heeft ons volk den oorlog niet gezien. Nog is de dictatuur door Gods genade ver van ons gebleven. Nog is er macht, die zich ten dienste van het récht wil stellen; en nog mag de kerk haar eigen leven leven in alle godzaligheid en eerbareheid. En in deze benarde tijden heeft j.l. Woensdag het „hooge hart“ van Nederlands Vorstin zich in een radiotoespraak geen woord laten ontvallen over de in veertig jaren rechts en links ontroonde dynastieën; maar het heeft zich tot de jongeren van het volk gericht, teneinde voor de toekomst het „hooge hart“ hun toe te bidden.

En hier treedt nu de kerk van Christus op. Zij heeft aan het Koningshuis van Oranje gezegd, ruim honderd jaar geleden, wat ze ook vandaag aan Nederlands opgroeiende jeugd wil prediken: het „hooge hart“ is goed, mits het zich geve aan den dienst des Heeren en bukke voor Zijn wet. Zoo niet, het zal zich aan zijn waan van autarkie, aan rassenwaan en nationalen trots den dood eten en vergaan.

Zoo predike de kerk den komenden Christus. Zij doe het met een „verheven hart“, ook als het leed en tranen kosten mocht, gelijk in Rusland en in Duitschland. En koningshuis en volksgemeenschap mogen luisteren naar het geopenbaarde Woord, opdat zoo „volk en vaderland“ naar eigen taak (Zie vervolg op blz. 432.)

Bij de gratie Gods.¹⁾

„Door Gods genade Vorst van Nassau“, lees ik onder oude Oranje-portretten. In dit onderschrift wordt ons de sleutel gegeven op de geschiedenis van Vorstenhuis en Vaderland. De Dillenbursche Nassau's waren vorsten van goeden faam, maar van klein formaat en geen mensche-lijke factoren verklaren de positie die het Huis Oranje-Nassau in de geschiedenis van Europa heeft mogen innemen. „Wil dat Duitsche Graafje oorlog tegen mij voeren?“ spot Filips in 1567! Neen, God, van Wien de schilden der aarde zijn, heeft Vader Willem van een grandseigneur gemaakt tot een held des geloofs, die in die kracht koninkrijken heeft overwonnen. Een Hollandsche Staat en Natie bestonden toen zelfs niet in de gedachten. Na Leycester is de Nederlandsche Republiek in alle stilte tot stand gekomen, als verlegen met haar bestaan. Onze Staat had minder van een leeuw dan wel van een huisdier, dat hulpeloos tracht stand te houden met de pooten in het slijm. Wat een Staatje, deze onbelangrijke en onbeschermd gewesten! Welk een natie, deze altijd kibbelende provincialen! Zoo wankel was ook de positie der Oranje's, aan successie heeft niemand gedacht, het Stadhouderschap was een wonderlijk staatsrechtelijk mixtum. Door Gods genade alleen is Nederland gebleven en is Oranje gebleven. Maurits, een jongen nog bij den dood van Vader Willem, doet als de kleine man in het blinkend harnas de krijgskans keeren. „Notre héros!“ zeggen ook de Fransen van hem. Meer dan in hem en in zijn broeder Frederik Hendrik leeft de gods-vrucht voort in de edele dochters van Vader Willem, die het onverderfelijke versiersel hebben gedragen van een zachtmoedigen en stillen geest. Ik denk ook aan Willem Hendrik, den halfgebochelden, astmatischen jongen, met zijn vreugdelooze jeugd, Kind van Staat. Alles is hem tegen, eerst wordt hij verwaarloosd door zijn moeder, dan bedild door de Staten. Zwak is zijn gestel, in kennis doet hij voor de andere Oranje's onder. Gods genade werkt in dit ongelukkige kind het geloof, zulk een geloof dat bergen verzet. Zoo wordt hij naar de beschrijving van vreemde gezanten „een groot soldaat, een groot econome, speelt niet, vloekt niet, is zeer arbeidzaam en laborieus“. Restaurateur van ónnen Staat wordt hij als Dutch William de bevrijder van Engeland en van het Protestantisme in Europa. Na zijn dood schijnt het uit met Oranje, de eenigste ernstige kandidaat voor het Stadhouderschap verdrinkt jammerlijk, men overweegt de souvereiniteit aan te bieden aan een Hohenzollern. Sommige takken van het geslacht Nassau sterven in deze dagen geheel uit. Het aanzien van het land daalt, de finantiën zijn slecht, de buitenlandse politiek is karakterloos, een geschiedenis schijnt afgesloten. Maar God de Heere Zelf spreekt „Je Maintiendrai“: Ik zal handhaven Mijn genade aan Oranje en Nederland! Willem IV en Willem V mogen geen groote staatslieden geweest zijn, zij hebben de tradities van godsvrucht en degelijkheid van hun geslacht bewaard en verdiept. Willem V heeft het land minder gediend in het regiment dan wel op de knieën. Uit Engeland schreef hij: wat er ook gebeurt, ik zal God altijd voor de welvaart van Holland blijven bidden. Zijn gebeden zijn verhoord. Het herstel van 1813 is geschied door de genade Gods. De Erfprins zwierf arm als een rat door Europa rond, men wist zijn adres niet eens. De Hollanders van dien tijd waren waarlijk geen sterk slag menschen. Een plan bestond er niet, alleen Góds plan. Hij heeft Nederland hersteld en Oranje hersteld en hulpe van God verkregen hebbende, staan wij tot op dezen dag. Onder de regeering van den laatsten Koning schijnt het als zoovele malen vroeger met het Huis van Oranje ten einde gekomen. En het schijnt dat de goden van den tijd het volk zullen afleuren van den rotsgrond van het geloof. Maar opnieuw spreekt God: Je Maintiendrai en Hij heeft Zijn genade gehandhaafd over Troon en Volk tot op dezen dag.

Wellicht is het voor theologisch geschoolden een moeilijk probleem welk soort van genade hier bedoeld wordt en valt de exegese van het onderschrift hun zwaar. Maar laat ons in het eenvoudig geloof der huislieden en poorters uit de benarde tijden onzer volksgeboorte ons vertrouwen en onze hoop voor Vorstenhuis en Vaderland stellen in de genade van Hem, Die Koning der koningen en Heere der heeren heet. Zij het de belijdenis van Koningin en onderdaan:

Mijn schilt ende betrouwen
Zijt Gij, o God, mijn Heer!

N. B.

¹⁾ Gegevens voor dit artikel ontleende ik aan Dr N. Japikse: Geschiedenis van het Huis van Oranje-Nassau. Zuid-Hollandsche Uitgevers-Mij, Den Haag, 1937.